

ВІСНИК ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія міжнародні відносини

Спецвипуск 22

Виходить з 1999 р.

Львів
Львівський національний університет імені Івана Франка
2007

Збірник наукових праць

Вісник Львівського університету

Серія міжнародні відносини

Спецвипуск 22

Виходить з 1999 р.

Підписано до друку 28.11.2007. Формат 70x1000/16. Папір офс.
Умовн. друк. арк. 19,5. Обл. -вид. арк. 20,5. Наклад 200 прим. Зам.

Видавничий центр
Львівського національного університету імені Івана Франка
вул. Дорошенка, 41, 79000 Львів.

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2007. – Вип. 22. – 260 с.
Заснований у 1999 р. З 2001 р. виходить 4 рази на рік.
Visnyk of Lviv University. Seriya Mizhnarodni Vidnosyny. – 2007 – N 22. – 260 p.
Founded in 1999. Since 2001 published four times annually.

У віснику висвітлено актуальні проблеми різних галузей міжнародних відносин: теорії та історії міжнародних відносин, міжнародного права, світового господарства і міжнародних економічних відносин, країнознавства та лінгвістики.

Для наукових працівників, викладачів, аспірантів і студентів старших курсів.

Modern problems from different fields of international relations – theory and history of international relations, international law, world economy and international economic relations, country studies and linguistics – are considered in the Proceedings.

For researchers, professors, teachers and graduate and postgraduate students.

Редакційна колегія:

Маркіян Мальський, д-р екон. наук, проф. - відповідальний редактор, **Ігор Бик**, канд. філол. наук, доц. - заступник відповідального редактора, **Юрій Присяжнюк**, канд. геогр. наук, доц. - відповідальний секретар, **Петро Беленький**, д-р екон. наук, проф., **Ігор Грабинський**, д-р екон. наук, проф., **Михайло Крупка**, д-р екон. наук, проф., **Богдан Кульчицький**, д-р екон. наук, проф., **Наталія Антонюк**, д-р іст. наук, проф., **Степан Качараба**, д-р іст. наук, проф., **Ярослав Малик**, д-р іст. наук, проф., **Олексій Сухий**, д-р іст. наук, проф., **Михайло Криль**, д-р іст. наук, проф., **Володимир Денисов**, д-р юрид. наук, проф., **Володимир Кульчицький**, д-р юрид. наук, проф., **Володимир Косак**, д-р юрид. наук, проф., **Віктор Грищук**, д-р юрид. наук, проф., **Світлана Кравченко**, д-р юрид. наук, проф., **Михайло Миківич**, д-р юрид. наук, доц., **Василь Репецький**, канд. юрид. наук, проф., **Світлана Писаренко**, д-р геогр. наук, проф., **Федір Заставний**, д-р геогр. наук, проф., **Іван Ковальчук**, д-р геогр. наук, проф., **Анатолій Мельник**, д-р геогр. наук, проф., **Олег Шаблій**, д-р геогр. наук, проф.

Editorial Board:

Markian Malskiy, Doctor of Sciences (Economics), Professor – Editor-in-Chief, **Ihor Byk** Candidate of Sciences (Philology), Associate Professor – Deputy Editor-in-Chief, **Yuriy Prysiazhniuk** – Candidate of Sciences (Geography), Doctor of Sciences (Economics), Professor, **Petro Bielenkiy**, Doctor of Sciences (Economics), Professor, **Ihor Hrabynskiy**, Doctor of Sciences (Economics), Professor, **Mykhaylo Krupka** – Doctor of Sciences (Economics), Professor, **Bohdan Kulchutskiy** – Doctor of Sciences (Economics), Professor, **Nataliya Antoniuk** – Doctor of Sciences (History), Professor, **Stepan Kacharaba** – Doctor of Sciences (History), Professor, **Yaroslav Malyk** – Doctor of Sciences (History), Professor, **Oleksiy Sukhiy** – Doctor of Sciences (History), Professor, **Mykhaylo Kril** – Doctor of Sciences (History), Professor, **Volodymyr Denysov** – Doctor of Sciences (Law), Professor, **Volodymyr Kulchutskiy** – Doctor of Sciences (Law), Professor, **Volodymyr Kossak** – Doctor of Sciences (Law), Professor, **Viktor Hryshchuk** – Doctor of Sciences (Law), Professor, **Svitlana Kravchenko** – Doctor of Sciences (Law), Professor, **Mykhaylo Mykiyevych** – Doctor of Sciences (Law), Associate Professor, **Vasyl Repetskiy** – Candidate of Sciences (Law), Professor, **Svitlana Pysarenko** – Doctor of Sciences (Geography), Professor, **Fedir Zastavniy** – Doctor of Sciences (Geography), Professor, **Ivan Kovalchuk** – Doctor of Sciences (Geography), Professor, **Anatoliy Melnyk** – Doctor of Sciences (Geography), Professor, **Oleh Shablii** – Doctor of Sciences (Geography), Professor

Адреса редакційної колегії: ЛНУ ім. Івана Франка, факультет міжнародних відносин, вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна. Тел. (032) - 272-79-73, 239-47-48.

Address of the Editorial Board: Ivan Franko National University of Lviv, vul. Universytetska 1, 79000 Lviv Ukraine tel. (032) 272-79-73, (032) 239-47-48

Відповідальний за випуск канд. геогр. наук, доц. **Юрій Присяжнюк**

Редактор **Любов Кірієнко**

Друкується за ухвалою Вченої Ради Львівського національного університету імені Івана Франка

© Львівський національний університет імені Івана Франка, 2007

ЗМІСТ

ІСТОРИЯ І ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

<i>Маркіян Мальський, Михайло Мацяк.</i> Міжнародні організації у сучасній структурі міжнародних відносин	5
<i>Андрій Барсуков.</i> Соціальна політика країн ЄС	9
<i>Орест Гогоша.</i> Участь збройних сил України у миротворчих операціях ООН та НАТО ..	16
<i>Маріанна Гладш.</i> Особливості інтеграції північноєвропейських держав у європейській структурі	28
<i>Богдан Гудь.</i> Сучасний стан українсько-польського кордону та його вплив на відносини між Україною та Польщею	32
<i>Іван Дубович.</i> Україна-Європейський Союз: особливості геополітичного та соціально-економічного транскордонного співробітництва	38
<i>Ігор Зінко.</i> Регіони — “третій рівень влади” у сучасній європейській політиці	42
<i>Роман Капитчак.</i> Воеводства Польщі за умови повноправного членства держави у Європейському Союзі (2004-2006 рр.)	48
<i>Петро Козут.</i> Персональна складова політико-владних суперечностей в контексті євроатлантичних викликів України: теоретико-методологічний аспект	55
<i>Іван Козловський.</i> Євроатлантична інтеграція України в контексті регіональних і загальнонаціональних інтересів	63
<i>Олександр Кучик.</i> Еволюція форм співробітництва України в рамках європейської інтеграції	71
<i>Даріуш Мільчарек.</i> Східна політика – новий виклик для Європейського Союзу	75
<i>Василь Панасюк.</i> Еволюція стратегічної концепції НАТО та Україна	86
<i>Наталія Романюк.</i> Європейська інтеграція України: перспективи чорноморського вектора	92
<i>Ростислав Романюк.</i> Євроатлантична інтеграція України в контексті процесів трансформації міжнародної системи на регіональному рівні	100
<i>Беата Стаховяк.</i> Формування інформаційного суспільства в нових країнах-членах НАТО (на прикладі університету ім. М. Коперника в м. Торуні, Польща)	106
<i>Андрій Суботін.</i> Структура і процес у міжнародній системі	115
<i>Юрій Шведа.</i> Сучасні тенденції трансформації моделі політичних партій країн Європейського Союзу	122

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

<i>Михайло Микієвич.</i> Місце Західноєвропейського союзу в системі колективної безпеки ЄС: міжнародно-правова оцінка	128
<i>Оксана Головка-Гавришева.</i> Сучасний стан та тенденції розвитку правового забезпечення євроінтеграційних процесів: договір реформування Європейського Союзу	133
<i>Сергій Книш.</i> Міжнародно-правове співробітництво держав – членів ООН у боротьбі з нелегальною міграцією	141
<i>Іван Колотуха.</i> Значення Нюрнберзького трибуналу для розвитку міжнародного кримінального судочинства	145
<i>Вікторія Мацігіна.</i> Окремі аспекти співпраці Ради Європи та Європейського Союзу ..	150
<i>Петро Сухорольський.</i> Міжнародно-правове регулювання сталого розвитку транспорту на території Альпійського та Карпатського регіонів	155
<i>Тарас Цимбрівський.</i> Історія становлення принципу непорушності кордонів у міжнародному праві	161
<i>Ольга Щодра.</i> Свобода заснування підприємств та свобода надання послуг у праві Європейського Союзу	168

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

<i>Микола Барановський</i> . Політика розвитку сільських депресивних територій: європейський досвід та українські реалії	182
<i>Ірина Єлейко, Ірина Наслідник</i> . Економічні аспекти залучення України в процесі євроатлантичної інтеграції	190
<i>Богдан Липчук</i> . Основні політичні фактори вибору валютного режиму	196
<i>Євген Майовець</i> . Досвід США та ЄС у регулюванні інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки	199
<i>Марта Мальська</i> . Основні напрями удосконалення просторової організації послуг за умов ринкової трансформації	203
<i>Алоїзи З. Новак, Казімеж Риць</i> . Головні тенденції на світових фінансових ринках та їх вплив на національні валюти (на прикладі польського злотого)	208
<i>Юрій Присяжнюк, Богдан Уманців</i> . Методичні основи дослідження економіко-і соціально-географічних проблем розвитку євро регіонів	222
<i>Ірина Пурська</i> . Стратегічний маркетинг в міжнародній діяльності туристичної Організації	227
<i>Ірина Петлін</i> . Політика Європейського Союзу в галузі туризму	233
<i>Ольга Стефанишин</i> . Духовно-інформаційна мобільність людського потенціалу в умовах глобалізації світового господарства	236
<i>Людмила Черняга</i> . Передумови формування спільного ринку нерухомості ЄС	243

МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ

<i>Борис Сулим</i> . Співвідношення іміджу держави та національної безпеки	248
ЗМІСТ	254
CONTENTS	256
Правила для авторів	258

CONTENTS

HISTORY AND THEORY OF INTERNATIONAL RELATIONS

<i>Markiyan Malskyi</i> . International Organizations in the Modern Structure of International Relations	5
<i>Andriy Barsukov</i> . EU Social Policy	9
<i>Orest Hohosha</i> . Ukrainian Armed Forces Activity in UN and NATO Peacekeeping Operations	16
<i>Marianna Hladysh</i> . The Peculiarities of Integration of Nordic Countries into European Institutions	28
<i>Bohdan Hud</i> . Contemporary State of the Ukrainian Western Border and its Influence on the Ukrainian-Polish Relations	32
<i>Ivan Dubovych</i> . Ukraine – European Union: Peculiarities of Geopolitical and Social-Economical Trans-Boarder Cooperation	38
<i>Ihor Zin'ko</i> . Regions – “the Third Level of Power” in Modern European Politics	42
<i>Roman Kalytchak</i> . Voivodships in the Context of the Polish Full Membership in the European Union (2004-2006)	48
<i>Petro Kohut</i> . Personal Component of Political and Power Contradictions in the Context of Euroatlantic Challenges of Ukraine: Theoretical and Methodological Aspect	55
<i>Ivan Kozlovskyy</i> . Euro-Atlantic Integration of Ukraine in the Context of Regional and National Interests	63
<i>Olexandr Kuchyk</i> . The Evolution of Forms of Cooperation of Ukraine Within the Framework of European Integration	71
<i>Dariusz Mileczarek</i> . Eastern Policy – A New Challenge for the European Union	75
<i>Vasyl' Panasiuk</i> . Evolution of NATO's Strategical Concept and Ukraine	86
<i>Nataliya Romanyuk</i> . European Integration of Ukraine: the Prospect of Black Sea Orientation	92
<i>Rostyslav Romanyuk</i> . Euroatlantic Integration of Ukraine in the Context of Processes of International System Transformation on Regional Level	100
<i>Beata Stachowiak</i> . The Establishment of the Information Society in the NATO New Member-States (on the Example of the Copernicus University of Torun, Poland)	106
<i>Andrii Subotin</i> . Structure and Process in the International System	115
<i>Yuriy Shveda</i> . Modern Tendencies in Transition Models of the Political Parties of the Countries of the European Union	122

INTERNATIONAL LAW

<i>Mykhaylo Mykivych</i> . The Place of the West European Union in the System of the EU Collective Security: International Legal Evaluation	128
<i>Oksana Holovko-Havrysheva</i> . The Contemporary State and Tendencies of the development of Legal Support of the Process of European Integration: Reform Treaty of the European Union	133
<i>Sergiy Knysh</i> . International Legal Cooperation of States in Struggle against Illegal Migration Within the UN	141
<i>Ivan Kolotukha</i> . The Contribution of the Nuremberg Tribunal for the International Criminal Legal Proceedings	145

<i>Victoria Matsyhina</i> . Some Aspects of the Cooperation of the Council of Europe and the European Union	150
<i>Petro Sukhorolskyy</i> . International Legal Regulation of Sustainable Transport Development in Alpine and the Carpathian Mountain Regions	155
<i>Taras Tsymbriivskyy</i> . History of the Development of the Principle of Inviolability of Frontiers in International Law	161
<i>Olha Shchodra</i> . Freedom of Establishment of Enterprises and Freedom to Provide Services in the Law of the European Union	168

INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

<i>Mykola Baranovsky</i> . The Policy of the Development of Rural Depressed Territories: European Experience and Ukrainian Reality	182
<i>Iryna Yeleyko, Iryna Naslidnyk</i> . Economic Aspects of the Involvement of Ukraine in the Processes of Euro-Atlantic Integration	190
<i>Bohdan Lapchuk</i> . Main Political Factors of Exchange Rate Regime Choice	196
<i>Yevhen Mayovets</i> . The US and EU Experience in the Regulation of Innovation Activity in Agricultural Sector of Economy	199
<i>Marta Malska</i> . Main Directions of the Improvement of Spacial Organization of Services in the Conditions of Market Transformation	203
<i>Alojzy Z. Nowak, Kazimierz Ryć</i> . World Financial Markets Trends and Their Possible Influence on National Currencies (By the Example of Polish Zloty)	208
<i>Yuriy Prysiazhniuk, Bohdan Umantsiv</i> . Methodological Foundations of the Investigation of Economic- and- Socio-Geographical Problems of the Development of Euroregions ..	222
<i>Iryna Pirska</i> . Strategic Marketing in the International Activity of a Tourist Organization ..	227
<i>Iryna Petlin</i> . The EU Policy in the Sphere of Tourism	233
<i>Olha Stefanyshyn</i> . Spiritual and Informational Mobility of Human Potential in the Conditions of Globalization of World Economy	236
<i>Lyudmyla Chernyaha</i> . Preconditions for the Formation of the EU Real Estate Common Market	243

INTERNATIONAL INFORMATION

<i>Borys Sulym</i> . Correlations Between the Image of State and National Security	248
--	-----

CONTENTS	256
Rules for Authors	258

УДК 32.09.5:316.3(438)

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА
В НОВИХ КРАЇНАХ-ЧЛЕНАХ НАТО (НА ПРИКЛАДІ УНІВЕРСИТЕТУ
ІМ. М.КОПЕРНИКА В м. ТОРУНІ, ПОЛЬЩА)**

Беата Стаховяк

*Університет ім. М. Коперника Інститут міжнародних відносин
вул. Batorego 39 L, 87-100 Toruń e-mail: beata.stachowiak@umk.pl*

Досліджено процеси утворення нового інформаційного суспільства у державах-членах НАТО, проблеми його формування та розвитку. Наголошено на необхідності сприяння процесам його прискореного та ефективного впровадження нових інформаційних технологій як найоптимальнішого варіанту суспільства в еру швидких перетворень та нових викликів. Зазначено, що у майбутньому пріоритетними галузями економіками країни будуть електронні послуги, які створюватимуть суспільство знання, сприятимуть розвитку та зайнятості, ефективному управлінню ресурсами, їх розподілом.

Ключові слова: інформаційні технології, інформаційне суспільство, електронні послуги.

Небагатьом поколінням випало жити й працювати у періоди значущих суспільних перетворень. Ми належимо до тих обранців долі, які стали їхніми свідками, а водночас і учасниками. Йдеться, зокрема, про трансформацію, яка триває майже сорок років, і стосується переходу людства від суспільства промислового до інформаційного. Поняття (термін) *інформаційне суспільство*¹ з'явилося у 60-ті роки ХХ ст. у публікаціях японських і американських соціологів та футурологів. Вони відносилися до формації, котра щойно народжувалася й почала замінювати індустріальне суспільство. В Європі цей термін вперше з'явився у 1978 р. у звіті С. Нори та А. Мінца про тенденції розвитку суспільних систем, але справжнього поширення набув лише завдяки рапорту М. Бангеманна [1]. Сьогодні одне з найбільш популярних тлумачень цього поняття звучить так: "Суспільство стає інформаційним, коли рівень складності суспільно-економічного розвитку змушує використовувати засоби, без яких накопичення, перетворення та використання величезної *інформаційної маси* є неможливе" [6, с. 178].

З плином часу проблематика інформаційного суспільства знаходила щоразу ширше відображення у наукових і науково-популярних публікаціях. Цю проблематику досліджували наукові центри, а й парламенти, урядові й самоврядні установи, громадські організації. Наслідком таких досліджень стали наукові видання, звіти, діагнози та стратегії розвитку регіонів і держав. Серед гасел, які часто трапляються у цих документах є такі: "протиція цифровому виключенню", "забезпечення доступу до пріоритетних послуг", "підготовка до життя в інформаційному суспільстві".

Погляньмо ближче на проблему пріоритетних послуг у суспільстві знання. У програмному документі "Europe – an Information Society for All", схваленому

© Беата Стаховяк, 2007

¹ У публікаціях з'являлися також інші окреслення новоствореної суспільної формації, напр. постіндустріальне суспільство, інформатичне суспільство, глобальне суспільство, мережеве суспільство, технологічне суспільство, суспільство знання, суспільство третьої хвилі. Ці терміни, звісно, не були синоніми, однак за змістом вони були близькими. Нарис проблематики інформаційного суспільства можна знайти, див. у книзі авторки цих слів "Edukacja informatyczna w szkole. Raport z badań". [10]

Європейським Союзом, окреслено чотири провідні категорії послуг, що реалізуються електронним шляхом. До них належать: e-government (часто перекладається як e-адміністрування), e-health (e-медицина), e-learning (e-освіта, e-навчання) та e-commerce (e-бізнес, e-торгівля). Вимоги, пов'язані з забезпеченням доступу до пріоритетних послуг повторювалися у чергових документах Європейського Союзу, зокрема, "eEurope 2005", "Лісабонська стратегія" та "i2010 – A European Information Society for Growth and Employment". У 2003 р. на замовлення Європейської Комісії фірма Cap Gemini Ernst & Young підготувала рапорт "Web based survey an Electronic Public Services", який містив перелік двадцяти публічних послуг, що надаються електронним шляхом, в тому числі дванадцяти послуг адресованих громадянам² та восьми - підприємств³. Більшість цих послуг міститься у категоріях e-government та e-health, а пропозиція з обсягу e-commerce та e-learning є значно вужча.

Доступність пріоритетних послуг в інформаційному суспільстві, зокрема, попит на них, визначає розвиток сектора ІТ, динаміку досліджень та цивілізаційний розвиток загалом. Дослідження цієї актуальної проблематики повинні бути оглядовими, охоплювати всі суспільні й вікові групи та всі регіони країни.

e-government	e-learning	e-commerce	e-health
--------------	------------	------------	----------

Рис. 1. Категорії пріоритетних послуг в інформаційному суспільстві

Дослідження, які провадяться у Польщі, вже охопили різні аспекти життя інформаційного суспільства. Їх проводять як наукові центри, так і комерційні фірми, передусім на замовлення банків, сектора ІТ та інших. Ось лише деякі з них: "ІІ едичія дослідження роздрібної інтернетової банківської справи у Польщі"⁴, "Молоді споживачі – користувачі банками, мобільними телефонами та мас-медіа"⁵, "Дослідження ставлення представників органів місцевого самоврядування до Інтернету"⁶, "Громадська адміністрація в Мережі 2004"⁷, рапорт⁷, "Е-торгівля В2С у Польщі"⁸. Відомості про стан домашніх господарств і підприємств у сфері становлення інформаційного суспільства, містять дослідження Головного статистичного управління (GUS – Główny Urząd Statystyczny)⁹ та дослідження, що проводились в рамках проекту "Діагноз" (2000, 2003, 2005)¹⁰. Однак публікацій, які б висвітлювали аналізовано і цілісно, дотепер нема.

Як свідчать дослідження, кількість осіб, які через інтернет користуються послугами банків, здійснюють купівлі on-line, знайомляться з інформацією, розміщеною на веб-сторінках, постійно зростає. Дедалі більше користувачів інтернету (інтернавтів) у Польщі, хоча частина з них, однак, не бере активної участі у житті інформаційного суспільства через те, що не уявляє собі можливостей, які криють у собі нові технології.

² Ці послуги охоплюють: податки фізичних осіб, пошук праці, соціальну допомогу, посвідчення особи, реєстрація машини, дозвіл на будівництво, свідчення для поліції, публічні бібліотеки, акти народження і одруження, реєстрація у вищих школах, медичні послуги.

³ Соціальне забезпечення працівників, прибуткові податки фірм, податки VAT (ПДВ), реєстрація нової фірми, статистичні відомості, митні декларації, публічні замовлення та дозволи, які торкаються середовища

⁴ Дослідження І. Метрія, 2003 р.

⁵ Дослідження фірми СЕМ, 2006 р.

⁶ Дослідження фірми Пентор (Pentor), 2004 р.

⁷ Дослідження центру Громадянський Інтернет, 2004 р.

⁸ Рапорт підготувала фірма Пентор (Pentor), 2002 р.

⁹ Актуальні відомості про побудову інформаційного суспільства Головне статистичне управління (GUS) розмістив на своїх інтернетових сторінках – <http://www.stat.gov.pl>.

¹⁰ Результати цих досліджень вміщені на сторінках: <http://www.diagnoza.com>.

У 2005 році доступ до інтернету в нашій країні мало 30% домашніх господарств¹¹. Аналіз статистичних даних підтверджує, що динаміка зростання доступу до інтернету у нашій країні утримується на постійному рівні. Це лише кількісні показники. Окрему проблему становить з'ясування того, чи змінюється ставлення користувачів інтернету і чи ці зміни є закономірними. Дослідження свідчать про те, що інтернет багато людей трактують одномірно і використовують лише для перегляду інтернет сторінок і спілкування.

У 2003-2006 рр. автор цієї статті провів анкетне опитування серед студентів Університету Миколая Коперника в Торуні спеціальностей "політологія" та "міжнародні відносини". Обидві анкети містили запитання, які стосувалися функціонування респондентів у інформаційному суспільстві, пріоритетних послуг, цифрового виключення¹² та їх очікувань від програми e-навчання¹³. Частина запитань дублювалася в обох анкетах, що дало змогу порівняти відповіді. В анкетуванні 2003 р. взяло участь 568 студентів, з них 356 навчалися на стаціонарному відділенні і 212 на заочному. Натомість дослідження 2004-2006 рр. обіймали охопили 380 осіб. Доступність до комп'ютера та інтернету характеризує табл. 1.

Таблиця 1

Доступ до комп'ютера та інтернету, %		
Час дослідження	Комп'ютер	Інтернет
2003 р.	62,68	38,56
2004-2006 рр.	75,00	49,47

Як видно з табл. 1, вже протягом перших двох років становище помітно поліпшилось. Зафіксовано зростання більш як на 13 % доступу до комп'ютера та близько 13 % доступу до інтернету. Різниця стає ще помітнішою, якщо обидві групи студентів оцінити за частотою користування мережею.

Таблиця 2.

Користування інтернетом, %		
Частота	2003 р.	2004-2006 рр.
Не користувались	0.70	0.00
Спорадично (час від часу)	28.87	9.74
Регулярно, кілька разів у місяць	29.23	12.89
Регулярно, 2-3 рази на тиждень	15.32	24.21
Майже щоденно	25.88	53.16

Як свідчать результати дослідження (табл. 2), респонденти користуються інтернетом часто. Відповідь "майже щоденно" у 2003 р. вказало лише 25,88% опитуваних, а через два роки цей показник вже становив 53.16%. Зміна суттєва. Дещо менший приріст відзначимо в категорії "регулярно 2-3 рази на тиждень".

Ще цікавішими є результати досліджень доцільності користування інтернетом. (табл. 3 і 4).

¹¹ http://www.stat.gov.pl/dane_spol_gosp/spoleczenstwo_informacyjne/2005/index.htm від 14 05 2006 р.

¹² Дослідження проблематики пріоритетних послуг та цифрового виключення проведене у 2004-2006 рр.

¹³ Дослідження, які стосуються очікувань від програми e-learning було проведене 2003 р. Частково результати досліджень описані у виданні [11].

Ступінь використання інтернету 2003 р., %

Таблиця 3

Мета користування	Не використую	Використую - спорадично	Регулярно 2-5 разів на місяць	Регулярно 2-4 рази на тиждень	Майже щоденно	Відсутність відповіді
Перегляд веб-сторінок	1,58	29,05	30,63	17,78	19,37	1,58
Електронна пошта	13,56	17,43	23,59	15,49	26,76	3,17
Чат	48,5	30,99	5,63	3,87	3,70	7,22
Комунікація: sms, балачки	16,20	31,16	19,37	11,80	14,44	5,28
Стягування файлів	29,93	25,35	23,42	7,57	7,39	6,34
е-банковість	77,29	7,57	3,87	1,94	1,76	7,57
Купівля товарів, послуг	73,24	16,55	2,29	0,53	0,53	6,87
е-навчання (e-learning)	74,12	14,60	2,99	0,70	0,35	7,22

Ступінь використання Інтернету 2004-2006 рр.

Таблиця 4

	Не використую	Використую - спорадично	Регулярно 2-5 разів у місяць	Регулярно 2-4 рази на тиждень	Майже щоденно	Відсутність відповіді
Перегляд веб-сторінок	0,53	11,05	17,11	26,32	44,47	0,53
Електронна пошта	6,58	7,89	16,05	27,89	41,05	0,53
Чат	60,00	25,26	5,26	2,63	2,89	3,95
Комунікація: sms, балачки	13,16	25,00	10,53	18,16	31,32	1,84
Стягування файлів	23,68	27,89	17,11	16,32	12,37	2,63
е-банковість (e-banking)	73,68	9,745	8,95	3,42	1,32	2,89
Купівля товарів, послуг	55,53	35,53	6,05	0,00	0,00	2,89
Е-навчання (e-learning)	69,21	20,00	4,47	2,11	0,79	3,42
Інше	29,47	13,68	7,63	4,47	10,79	33,95

Звернімо увагу на категорії "майже щоденно" та "2-4 рази на тиждень", водночас порівнюючи результати їх з 2003 р. З табл. 3 бачимо, що студенти найчастіше використовували інтернет для взаємного спілкування та перегляду веб-сторінок. Перше місце посіло користування електронною поштою – понад 42% відповідей, друге місце - перегляд веб-сторінок - (37%), а третє - спілкування, тобто балачки та надсилання sms – (26%). Через два роки провідними залишилися ті самі групи, хоча черговість і була дещо змінилася. Понад 70% респондентів використовували інтернет для перегляду веб-сторінок, подібний результат було отримано також у категорії "електронна пошта". Натомість спілкування, тобто висилання sms, балачки, чати – разом набрали понад 55%. Помітно зросла кількість користувачів у категоріях "регулярно, 2-4 рази на тиждень" та "майже щоденно". Ці дані свідчать про те, що велика багата людей не використовує усіх можливостей інтернету або просто не знають про них.

Охоплені анкетуванням студенти використовують інтернет лише для спілкування та перегляду веб-сторінок. Цю тезу підтверджують й інші дані: е-банковість не використовує 73,68% студентів досліджуваної групи, купівлю за допомогою інтернету, навіть спорадично, не здійснюють 55,53%, програму е-навчання не використовує 69,21%. Подібні результати отримано і двома роками пізніше. Частка користувачів е-банковості не перевищила 77%. Дещо змінилася ситуація стосовно купівлі за посередництвом інтернету; частка тих, хто цим не користувався зменшилася на 17,5 пунктів – з 73% до 55,5%. Стосовно програми е-навчання різниця не така значна – у 2004-2006 рр. нею не користувалися 74% цієї групи студентів. Отже, е-банковість, е-навчання та купівлі через інтернет не є популярними серед студентів, хоча в останній категорії відбулися найбільші зміни. Результати підтверджують тезу, що анкетовані студенти більше використовують інтернет для спілкування, а не для полегшення свого щоденного життя. Такі можливості, як е-банковість, е-навчання чи купівля через інтернет використовують регулярно лише кільканадцять осіб, попри те, що більшість студентів мають банківські рахунки – цього вимагає система виплати стипендій. Звичайно те, що сьогодні анкетовані студенти не користуються цими послугами, не означає, що вони не користуватимуться ними в майбутньому.

Спробуймо спрогнозувати ситуацію. Пригадаймо, що в інформаційному суспільстві пріоритетними послугами є e-government, e-learning, e-commerce та e-health (див. рис. 1)¹⁴. В анкеті 2003, 2004-2006 рр. було включене запитання про сподівання щодо послуг, які надаються електронним шляхом. З'ясувалося, що чимала група осіб не має жодних сподівань щодо пріоритетних послуг в інформаційному суспільстві. Студенти, як свідчать їхні відповіді, не зацікавлені показником відсутності сподівань становить 20%.

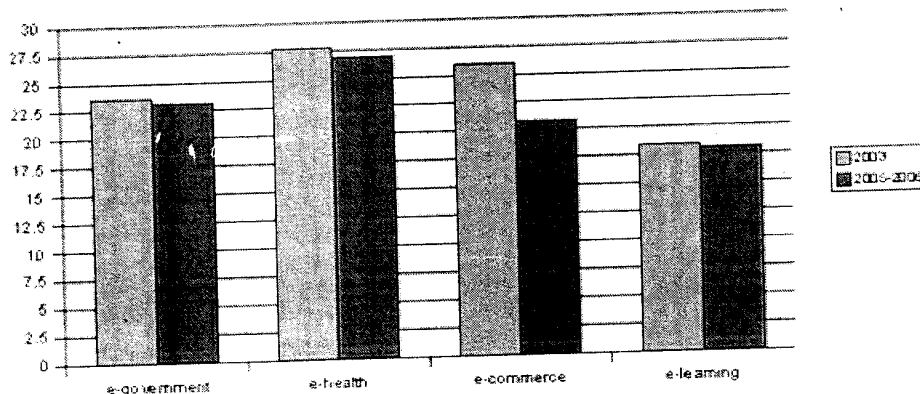

Рис. 2. Відсоток осіб, які не мають сподівань щодо пріоритетних для інформаційного суспільства послуг.

Отримані результати непокоять, тим паче, що анкетуванням виявлено відносно велику групу осіб, яка не має на цю тему власної думки (табл. 5). Стосовно трьох перших послуг результати подібні. Різниця помітна лише стосовно e-commerce – кількість відповідей "не маю власної думки" зросла від 26,06 до 42,89%.

¹⁴ Список пріоритетних послуг в інформаційному суспільстві наведений у роботі "eEurope – an Information Society for All", "eEurope 2005", "Лісабонська стратегія", "i2010 - A European Information Society for Growth and Employment".

Таблиця 5

Частка осіб, які не мають власної думки щодо очікувань відносно послуг, пріоритетних в інформаційному суспільстві, %

Послуга	2003 р.	2004-2006 рр.
e-адміністрація	23,42	16,84
e-health	28,70	12,89
e-learning	18,49	6,84
e-commerce	26,06	42,89

Аналіз відповідей респондентів у царині сподівань щодо послуг, які надаються електронним шляхом, засвідчує, що найбільші сподівання викликають непріоритетні послуги. Несподівано високу позицію посів пошук праці on-line (70,26% – 2004-2006, 68,66% – 2003) та газети on-line (69,21% – 2004-2006, 63,56% – 2003). Відносно високу – третю – позицію посів туризм on-line 44,89% (2003) та 35,53% (2004-2006). Жодна з пріоритетних для інформаційного суспільства послуг не досягла такого високого результату. Найменшою є частка послуг типу e-commerce – показник великих очікувань не перевищив навіть 10%. Цей результат суперечить популярності купівель через інтернет. Ймовірно, що ця суперечливість має відносно банальне пояснення: багато з опитуваних осіб просто не знають, що таке e-commerce і тому невеликою є частка осіб, які мають високі очікування щодо послуг цього типу. Дещо вищою є частка користувачів e-health (12,5-15,5%), хоча цей результат не є задовільним, і, можливо, викликаний недовірою суспільства до можливостей польської медичної служби. Третє місце посів e-government – висока частка сподівань 20-22%; четверте – програма e-learning – 25% у 2003 р. і 33% у 2004-2006 рр. Послуги, характерні для інформаційного суспільства значно поступаються газетам та пошуку праці on-line. Можна висловити припущення, що сподівання відносно майбутнього тісно пов'язані з сьогоденням: той, хто не користується цими послугами або користується ними рідко, навряд чи має високі очікування стосовно них у майбутньому. З'ясувалося, що серед послуг, які сьогодні обирають анкетовані студенти, серед категорій "регулярно" та "часто", найбільш популярними є читання газет on-line – 63,42%, пошук праці on-line – 23,42% та туризм on-line – 16,32%¹⁵. Аналіз результатів свідчить також про певні недоліки у підготовці респондентів. Підставою для таких тверджень служать відповіді респондентів типу: "не маю власної думки" або "не розумію, що це таке".

На підставі аналізу анкети 2004-2006 рр. з'ясувалося, що пріоритетними послугами зі сфери e-government ніколи не користалося 58,68% досліджуваних, з e-health – 68,68%, з e-learning – 71,84%, а з e-commerce – 48,68%. Ці ж дослідження показали, що близько 28% опитуваних зазначили, що не мають уявлення про те, що таке e-commerce, 19% – що таке е-демократія, а 6% нічого не знали про e-адміністрацію. Про інші послуги опитувані скоріше знали, бо показник незнання не перевищував 2%.

Завданням анкетувань було насамперед з'ясувати, по-перше, чи опитувані бачать взаємодію між активним функціонуванням в інформаційному суспільстві та підготовкою громадян, а по-друге, як вони оцінюють підготовку свою та інших осіб? Отримані результати свідчать про те, що опитувані розуміють, що для активного функціонування інформаційному суспільстві необхідна відповідна підготовка: 47,89% відповідей "рішу так" і 47,1% – "так". Ці показники важливі, бо якщо люди свідомі вимог, які вису-

¹⁵ Дані з досліджень 2004-2006 рр.

сучасне суспільство, їх набагато легше залучити до участі в інформаційних акціях чи навчанні. Опитувані високо оцінили свої уміння – лише 12,98% окреслило їх як недостатні, а 10,79% ствердили, що не може оцінити своїх умінь. Ця ж сама група опитуваних осіб оцінила також загал громадян і оцінка не була оптимістичною. Опитувані студенти визнали, що 61,58% їхніх співвітчизників не мають достатніх умінь, ніхто натомість не написав, що ці уміння є дуже високими. Лише 13,85% оцінили їх як задовільні. Цю різницю в самооцінці легко пояснити: студенти це назагал молоді люди¹⁶, які зіткнулися з навчанням у сфері ICT у школі, а до того ж людина має схильність завищувати самооцінку.

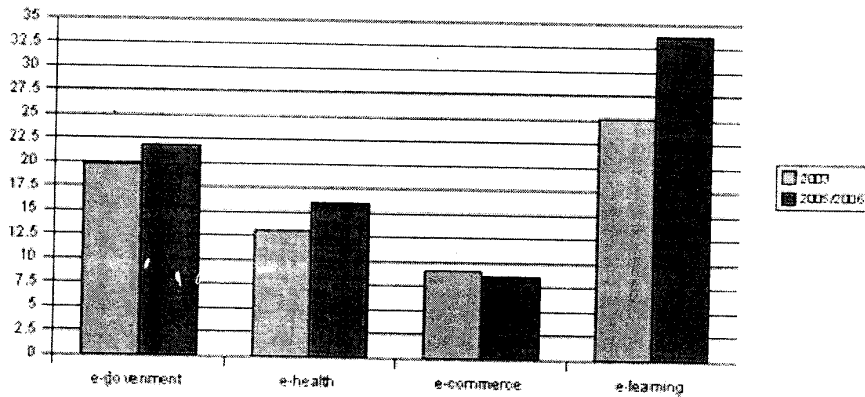

Рис. 3. Частка осіб з великими очікуваннями щодо послуг, пріоритетних в інформаційному суспільстві

Підготовка громадян до життя в інформаційному суспільстві – це лише один бік справи, другим є готовність економіки, адміністрації та освіти країни надавати ці послуги громадянам. В анкеті були запитання, які стосувалися оцінки рівня підготовки чотирьох ключових секторів інформаційного суспільства. В табл. 6 вміщено оцінки, які дали опитувані студенти.

Таблиця 6

Оцінка респондентами рівня готовності окремих секторів до функціонування в інформаційному суспільстві, %

Ступінь готовності	Адміністрація	Освіта	Медична служба	Торгівля
недостатній	61,58	52,37	74,21	13,42
достатній	13,95	20,53	5,53	26,32
добрий	6,84	10,53	0,53	26,32
дуже добрий	0,00	0,79	0,53	5,26
важко сказати	17,37	15,53	18,95	27,89

¹⁶ 90% опитуваних мало від 19 до 24 років.

Ці оцінки важко назвати оптимістичними. Найгіршим є становище в медичній службі, потім - в адміністрації і далі – в освіті. Відносно добре виглядає торгівля – ймовірно, опитувані оцінили її крізь призму інтернет магазинів та бірж, які останніми роками динамічно розвивалися.

Аналізуючи ці результати, не можна не зауважити певної суперечливості між відсутністю очікувань щодо послуг, пріоритетних в інформаційному суспільстві та низькою оцінкою стану підготовки окремих секторів у Польщі. Це питання вимагає докладніших досліджень.

Як свідчать дослідження, потреби опитаних студентів у царині пріоритетних послуг не повністю сформовані. Сучасні студенти використовують їх спорадично, не декларують вони також високих очікувань у майбутньому. Дослідження, крім того, виявили наявність певні інформаційні прогалини у сфері правил функціонування постіндустріального суспільства, що підтверджується таким: по-перше, студенти сприймають інтернет однобічно - лише як джерело інформації та знаряддя спілкування; по-друге, небагато з опитуваних осіб використовують в даний момент мережу для полегшення власного життя; по-третє, багатьом опитуваним важко окреслити своє ставлення до послуг, пріоритетних в інформаційному суспільстві. По-четверте, деякі окреслення та поняття для анкетованих залишилися чужими та незрозумілими.

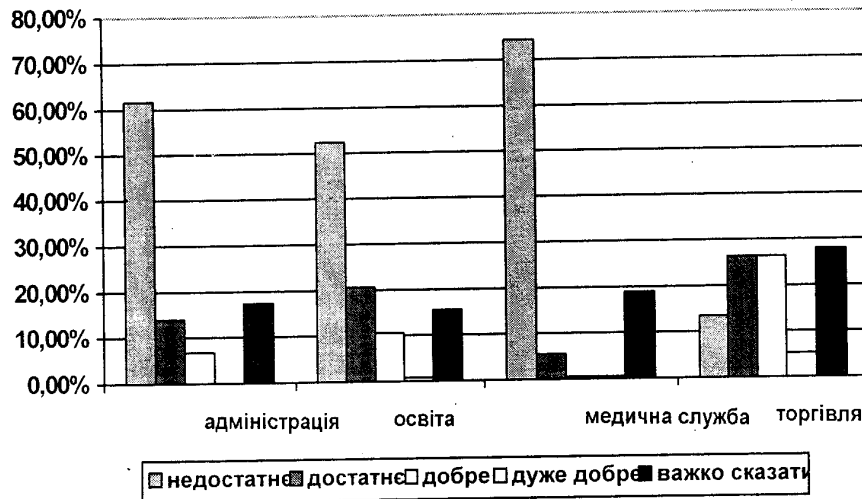

Рис. 4. Оцінка, респондентами готовності окремих секторів до функціонування в інформаційному суспільстві

Отже, назріла потреба заповнення цієї прогалини, наприклад, шляхом розширення проблематики занять з інформаційних технологій, запровадження нового предмета (хоча б у факультативній формі), організації промоційно - інформаційних акцій. Заохочувати громадян до користування новими технологіями, зокрема., TV-on-demand¹⁷ повинна діяльність державних органів, яке робить доступними інформацію і знання – web 2.0. Такі заходи є необхідним, адже від динаміки формування інформаційного суспільства

¹⁷ TV-on-demand – телебачення доступне на вимогу на цифрових платформах.

маєють статусе нашої держави в майбутньому. Не забуваймо слова М. Бангеманна записані у роботі „The Europe and the global informatic society”: “Країни, які першими увійдуть в еру інформаційного суспільства, зберуть найбільше жниво. Натомість країни, які зволікатимуть, або приймуть половинчасті рішення, можуть менш ніж за десятиліття втратити інвестиції та зазнати кризи на ринку праці”.

Отже, насамперед необхідними є зміни підходах до навчання у сфері ICT. Студентам потрібні знання, які надає Бюлетень публічної інформації (Biuletyn Informacji Publicznej), змін вимагає структура працевлаштування, безпечне й ефективне користування послугами доступними в інформаційному суспільстві. Необхідно також розширити доступ до внутрішніх електронних послуг в університеті: е-деканат, е-книги, спілкування з викладачами. Це дасть змогу студентам набути відповідних навиків, а здобутий таким шляхом досвід можна б використати у підготовці до життя в інформаційному суспільстві інших суспільних чи вікових груп.

1. *Bangemann M.*, The Europe and the global informatic society. - Luxemburg, 1994.
2. *Diagnoza społeczna 2005. Warunki i jakość życia Polaków.* Red J. Czapieński, T. Panek. - Warszawa, 2006.
3. <http://europa.eu>
4. http://www.umc.um.org.pl/wsis/genewa/raport_rtns.php
5. <http://www.spoleczenstwoinformacyjne.pl>
6. *Krzysztofek K., Szczepański M.* *Zrozumieć rozwój.* Od społeczeństw tradycyjnych do informacyjnych. - Katowice, 2002.
7. *Majta M.*, Rola informacji w kształtowaniu się nowych społeczeństw. - Wrocław, 2005.
8. *Polska w drodze do globalnego społeczeństwa informacyjnego.* Raport o rozwoju społecznym.- Warszawa, 2002.
9. Rozporządzenie MEN z dnia 15.02.1999 roku w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego. - Warszawa, 1999.
10. *Stachowiak B.* Edukacja informatyczna w szkole. Raport z badań. - Toruń, 2002.
11. *Stachowiak B.* Studenci wobec e-learningu, // Podmiotowość w edukacji ery globalnego społeczeństwa informacyjnego T. 2. Red. K. Pająk, A. Zduniak. - Warszawa; Poznań, 2004.

**THE ESTABLISHMET OF THE INFORMATION SOCIETY IN
THE NATO NEW MEMBER-STATES
(ON THE EXAMPLE OF THE COPERNICUS UNIVERSITY OF TORUN, POLAND)**

Beata Stachowiak

*Copernicus University Institute of international affairs
Batorty str. 39 I., 87-100 Toruń, e-mail: beata.stachowiak@umk.pl*

The author studies the processes of formation of information society in NATO new member – states, analyses problems of its development. The author stresses the necessity of promoting the quick and effective introduction of the new informational technologies which is obviously the optimal way for society in the era of rapid changes and new challenges. In the paper it is claimed that in the future priority spheres of economics of the country will be the e-services which form the society of knowledge. contribute to the growth and employment, to the effective management of resources and their distribution.

Key words: informational technologies, information society, e-services.

Стаття надійшла до редколегії 21.02.2007

Прийнята до друку 21.12.2007